

Till Utbildningsdepartementet

Dnr U2020/04134/GV

Yttrande över promemorian **Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan**, Dnr 1023/2020

Sammanfattning av ärendet

En översyn av riksidrottsgymnasier (RIG) och Nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU) har gjorts av Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Genomgången har resulterat i ett förslag om att de två tidigare formerna av idrottsutbildning ersätts med – Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott som ska vara riksrekryterande. Syftet är att skapa ett tydligare, mer transparent och hållbart system där ungdomar ska kunna kombinera gymnasial utbildning med elitidrottsatsning. Helsingborgs stad är remissinstans och svaret ska ha inkommit till Utbildningsdepartementet senast den 15 november 2020. Två RIG och elva NIU utbildningar bedrivs i Helsingborg på Filbornaskolan som är ett väl profilerat idrottsgymnasium.

Förslagen i promemorian innebär förslag till ändring i skollagen (2010:800), förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039) samt förslag till förordning om statsbidrag (1999:1177) till idrottsverksamhet.

Skol- och fritidsförvaltningen (SFF) ställer sig i stora delar bakom förslaget. SFF tycker att det är bra att det skapas en enhetlig struktur avseende att kombinera gymnasiestudier med elitidrott. Förvaltningen har nedan följande synpunkter på ändringar, fördjupningar eller tillägg i förslaget, samlat under rubriken kommentarer efter respektive förslag. Avslutningsvis redovisas ytterligare en punkt om, fyraåriga studier, som Helsingborg anser bör beaktas i ett nytt regelverk.

Synpunkter från barn- och utbildningsnämnden

Rubriker och numrering följer motsvarande i promemorian.

4.1 Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning

Förslag:

En ny idrottsutbildning med specialidrott ska ersätta de två idrottsutbildningarna riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning.

Den nya idrottsutbildningen ska benämnas gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott och vara riksrekryterande.

Ämnesplanen för specialidrott ska bara få tillämpas inom gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildningar med specialidrott.

Kommentar:

Nämnden välkomnar förslaget att skapa en enhetlig struktur avseende att kombinera gymnasiestudier med elitidrott. Det har funnits otydligheter kring den tidigare uppdelningen av specialidrott inom RIG respektive NIU. Den nya benämningen, Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott signalerar dock inte tydligt nog att det är fråga om elitidrott. Ett bättre namn kan exempelvis vara Gymnasial spetsutbildning i idrott (GSI). Ordet gymnasial täcker båda de gymnasiala skolformerna för ungdomar. Benämningen spetsutbildning visar tydlig riktning mot elitidrott.

4.2 Det ska finnas nationella krav för att få vara en gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott.

Förslag:

En gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ska godkännas om

1. det finns ett nationellt intresse av att tillgodose
 - a) elitidrottens krav, och
 - b) behovet av att elever kan kombinera gymnasial utbildning och elitidrott,
2. huvudmannen har tillgång till den idrottsliga miljö som behövs för en ändamålsenlig utbildning med specialidrott,
3. utbildningen är av god kvalitet, och
4. huvudmannen kan visa att det finns förutsättningar för ett etablerat samarbete med ett specialförbund som är relevant för utbildningen.

Skolverket ska få meddela ytterligare föreskrifter om förutsättningarna för utbildningen.

Kommentar:

Nämnden anser att det är positivt att kvalitetskraven tydligt regleras i förordning och föreskrift. Det är viktigt att Skolverket samtidigt ges resurser för att ha möjlighet att upprätthålla det nya regelverket.

4.3 Bestämmelser om var ansökan ska lämnas förblir oförändrade.

Förslag:

En kommun ska få ansöka om gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott hos Statens skolverk. En enskild huvudman ska dock lämna sin ansökan till Statens skolinspektion som ska sända ansökan vidare till Skolverket för bedömning.

Termen "s.k. riksrekryterande utbildning" i bestämmelserna för enskilda huvudmän ersätts med termen "en utbildning som motsvarar en riksrekryterande utbildning" varvid idrottsutbildningarna inte ska nämnas särskilt.

Skolverket ska få meddela ytterligare föreskrifter om ansökan.

Kommentar:

Nämnden anser att förslaget är positivt.

4.4 Skolverket beslutar om utbildningen efter förslag från Riksidrottsförbundet och yttrande från ett specialförbund.

Förslag:

Efter yttrande med förslag från Sveriges Riksidrottsförbund, inklusive yttranden från de specialidrottsförbund som är relevanta för respektive utbildning, ska Statens skolverk besluta om var gymnasieutbildningar och gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott får anordnas och om hur många platser dessa utbildningar får omfatta. Beslutet ska gälla för fyra antagningsomgångar.

Kommentar:

Nämnden menar att förslaget om fyra antagningsomgångar är positivt. För att ytterligare skapa möjlighet till planering och kontinuitet i verksamheten bör övervägas om inte besluten bör omfatta fem antagningsomgångar.

4.5 Staten och kommunerna ska dela på kostnaden för ämnet specialidrott.

Förslag:

Ersättningen för gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ska bestå av två delar. En del ska avse kostnader för själva nationella programmet och en del ska avse merkostnader hänförliga till ämnet specialidrott. Kostnader som inte är hänförliga till ämnet specialidrott ska lämnas med sedvanlig interkommunal ersättning, respektive bidrag till enskilda huvudmän. För enskilda huvudmän ska ersättning för merkostnader hänförliga till ämnet specialidrott benämnas merkostnadsbelopp och inte ingå i det s.k. grundbeloppet.

Statsbidrag ska betalas ut till samtliga offentliga eller enskilda huvudmän som anordnar gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott.

Skolverket ska få meddela föreskrifter om interkommunal ersättning och om bidrag till enskilda huvudmän i fråga om merkostnader, i en riksprislista för ämnet specialidrott som ska vara gemensam för både enskilda och offentliga huvudmän.

Kommentar:

Nämnden anser att förslaget om att ta fram en riksprislista för ämnet specialidrott är bra. Det skapar tydlighet och ökad likvärdighet. Det är dock viktigt att vid framtagandet av riksprislistan särskilt beakta frågeställningar kring idrotters olika villkor, att varje idrott ses för sig, bland annat om utövandet sker individuellt eller i lag samt hur dimensioneringen påverkar kostnaderna. Frågan om gränsdragningen kring vad som ingår i riksprislista respektive statsbidrag behöver förtydligas.

4.6 Utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten.

Förslag:

Det ska införas ett undantag från huvudregeln om en avgiftsfri utbildning. Undantaget ska

innebära att eleven eller dennes vårdnadshavare ska stå för kostnader som avser individuell idrottsutrustning och liknande som eleven behöver för en utbildning där elitidrott ingår.

Regeringen ska få meddela föreskrifter om vilka utbildningar som får innebära att eleven eller dennes vårdnadshavare ska stå för sådana kostnader.

Kostnadsansvaret ska inte gälla om en elev eller dennes vårdnadshavare av ekonomiska skäl inte kan stå för kostnaden. Beslut om detta ska fattas av huvudmannen.

Kommentar:

Nämnden är positiv till förslaget. Frågan om de fall som blir aktuella när eleven/vårdnadshavaren inte kan betala utrustningen behöver dock tydliggöras ytterligare.

4.7 Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval

Förslag:

Bestämmelser om behörighet och urval till det nationella program som den sökande ansökt till ska gälla. Därutöver föreslås kompletterande urvalsregler som innebär att vid urval ska hänsyn tas till den elitnivå som den sökande uppnått i sin ålderskategori i den aktuella specialidrotten. Om idrotten bedrivs könsuppdelat ska dock en sökande enbart jämföras med andra sökande av samma kön.

Den förordning som avser statsbidrag till idrottsutbildningarna ska kompletteras ur ett jämställdhetsperspektiv, så att statsbidrag ska lämnas för att skapa bättre möjligheter för elitsatsande ungdomar, kvinnor såväl som män, att kombinera sin idrottsutövning med gymnasieutbildning eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott.

Det finns inte skäl att i övrigt göra undantag från behörighets- och urvalsreglerna för antagning till nationella program i gymnasie- och gymnasiesärskolan.

Kommentar:

Nämnden anser att förslaget är positivt avseende urvalsregler kring kön. Mer problematiskt är föreslagen formulering kring ålder - "Vid urval ska tas hänsyn till den elitnivå som den sökande uppnått i sin ålderskategori i den aktuella specialidrotten". Det finns risk för att tidigt fysiskt utvecklade sökande gynnas. Inom idrotten har individer som är födda sent på året traditionellt haft en nackdel. Då antalet utbildningsplatser planeras att minska blir denna fråga av än större betydelse. Det är mycket viktigt att felaktig selektering på för tidig nivå undviks. Det måste finnas utrymme i regelverket för att kunna göra en helhetsbedömning av individens framtida möjlighet att nå senior elitnivå. Det är synnerligen önskvärt att hitta formuleringar som ger möjlighet att ta hänsyn till detta vid urval.

4.8 Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning:

Förslag:

Statens skolverk ska få i uppdrag att se över vissa kursplaner i ämnet idrott och hälsa, nämligen idrott och hälsa 1 – specialisering och idrott och hälsa 2 – specialisering samt kunskapskraven för nämnda kurser.

Kommentar:

Nämnden anser att då syftet att se över kursplaner och kunskapskrav inom Idrott och hälsa1 –

specialisering och Idrott och hälsa 2- specialisering är att bättre anpassa dem till fysiskt idrottande och idrottsprestationer inom vald idrott, bör namnen för tydlighets skull ändras till Tävlingsidrott 1 och Tävlingsidrott 2.

4.9 Insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott

Förslag:

Gymnastik- och idrottshögskolan bör, tillsammans med övriga lärosäten som anordnar utbildning i ämnet specialidrott för blivande lärare, utveckla metoder för hur yrkesverksamma lärare i ämnet som saknar behörighet för legitimation kan nå detta genom bl.a. validering av tidigare kunskaper och erfarenheter och i förekommande fall vissa ämnesspecifika kompletteringar. Syftet är att lärarna ska bli behöriga och kunna få legitimation i ämnet specialidrott.

Regeringen bör även överväga ytterligare åtgärder för att tillgodose behovet av lärare i ämnet specialidrott i samband med de åtgärder som behöver vidtas för att minska lärarbristen generellt.

Kommentar:

Nämnden menar att det är mycket viktigt att huvudmännen medverkar tillsammans med lärosätena i arbetet med metodutveckling kring hur yrkesverksamma lärare som saknar behörighet för legitimation ska uppnå det.

4.10 Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även fortsättningsvisbara tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen.

Förslag:

Bestämmelserna om utbildning på entreprenad i gymnasie- och gymnasiesärskolan bör kvarstå oförändrade.

Kommentar:

Nämnden ställer sig positiv till detta.

4.11 En ny överklagandebestämmelse behövs

Förslag:

En huvudmans beslut om att en elev eller dennes vårdnadshavare av ekonomiska skäl inte ska behöva stå för kostnader för individuell idrottsutrustning och liknande ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Överklagandebestämmelserna bör i övrigt kvarstå oförändrade.

Kommentar:

Nämnden är positiv till detta. Det är dock viktigt att poängtera kopplingen till svaret under 4.6 som berör detta förslag.

Övergångsbestämmelser

Förslag:

Ändringarna i skollagen, gymnasieförordningen och förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Övergångsbestämmelser ska införas i gymnasieförordningen som innebär att den nya regleringen ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2024 och att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för utbildning som har påbörjats före denna tidpunkt.

Statens skolverks beslut om att få anordna idrottsutbildning vid ett riksidrottsgymnasium som meddelats 2020 ska gälla för fyra antagningsomgångar. Under 2022 och 2023 ska myndigheten få fortsätta att ta emot ansökningar och meddela beslut om anordnande av nationellt godkända idrottsutbildningar enligt de äldre bestämmelserna. Beslut som fattas 2022 och 2023 ska dock enbart gälla för två, respektive en antagningsomgång.

Övergångsbestämmelser ska införas i förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet som innebär att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för bidrag till utbildning vid riksidrottsgymnasier, dock längst till och med läsåret 2027/2028.

Kommentar:

Nämnden anser att inga nya licensieringar av NIU ska lämnas innan nytt regelverk träder ikraft i synnerhet då antalet platser enligt förslaget ska minskas. Samtidigt bör samtliga befintliga tillstånd för NIU automatiskt förlängas till och med vårterminen 2024. I övrigt är nämnden positiv till förslaget.

Fyraåriga studier

I promemorian berörs frågan om studieupplägg på fyra år ytterst kortfattat. Idag finns inom RIG möjlighet att söka statsbidrag för ett fjärde år när en elev anses ha behov av detta.

Det övergripande syftet med både RIG och NIU och även förslaget om en ny idrottsutbildning är att elever ska kunna kombinera gymnasiestudier med elitidrott. Elitinriktade idrottsundomar lägger cirka 15-25 timmar i veckan på sin idrott. Det bör finnas möjligheter även för dessa att med rimlig arbetsbörda ha möjlighet att läsa utökat program för att uppnå full behörighet och meritpoäng på de teoretiska programmen och grundläggande behörighet på yrkesprogrammen.

Nämnden önskar att det även fortsättningsvis finns en pott avsatt i statsbidragsbudgeten för elitidrottsstudier på gymnasienivå för de elever som har behov av ett fjärde år studieår. I de fall ett sådant statsbidrag beviljas, bör även rätt att tillämpa riksprislistan för specialidrott för det fjärde året föreligga.

Helsingborg den 15 oktober 2020

Maria Winberg Nordström (L)
Ordförande